

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 294
תשרי תשפ"א

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

ישוב שהופתע לגלות שהעירוב שלו פסול

בשבוע האחרון קראו לנו לשוב דתי בדרום, באזור קרית גת, שפתאום התברר להם שהעירוב בישוב פסול ממש, ללא ספק. הדבר התברר בעקבות שהבודק הקבוע נסע לשבת, ומסר לאדם אחר מהישוב שיבדוק במקומו. אותו אדם לא עסק בתפקיד זה ולא למד אותו, אבל היה לו ידע בסיסי בהבנת מבנה העירוב. הוא יצא לבדוק ביום שישי, והגיע למקום שהעירוב עובר בין העצים ואין דרך להגיע אליו. הוא אמר לעצמו שבטוח שאף אחד לא יכול לבדוק כזה עירוב, ומסתמא האחראי לא בדק שם, אבל אני לא ידלג ולא יוותר, מי יודע אולי העירוב שם לא שלם. מיד הוא נכנס במאמץ לבין העצים, ואכן גילה שהחוט קרוע, לא רק שהחוט של העירוב נכנס בעצים [שהעצים מזיזים את החוט והוא נפסל מחמת שינוי הזווית], אלא העירוב איננו. אחר כך הוא המשיך לבדוק צד אחר בישוב, ושם יש חוטים קשורים לעמודי תאורה, אבל גם שם הוא לב לבעיה חמורה, שארבעה מתוכם אינם מעל העמודים אלא מהצד, זאת אומרת שאין עירוב כלל.

הבודק החדש ערך רשימה של הליקויים, ופנה לרבנים בישוב ואמר שלדעתו סתם נכשלים פה בחילולי שבת דאורייתא, כי אין עירוב, ואנשים לא יודעים. הרב יצא איתו למקום של העצים, ואמר לו פתרון לתקן את העירוב בצורה שתעקוף את העצים, כיון שבכל הבתים הסמוכים באזור זה בקצה הישוב יש גדר לחצר, וחצר אחת צמודה לחברתה, אפשר להשתמש בגדרות אלו שהם יהיו מחיצה של העירוב. אלא שבשאר המקומות בישוב אין גדרות, ושם הגבול הוא בעמודי העירוב, ולכן צריך לחבר בין הקו של העירוב לגדרות הנ"ל, לצורך החיבור הוא קשר חוט מהעמוד שלפני העצים לראש הגדר. בזה נחה דעתו מתיקון אזור העצים, אך עדיין נשאר בעיית רבות באזורים אחרים. השבת עברה איכשהו, והדבר עורר כמה מהתושבים שחייבים לשנות את המצב, וכאן קראו לנו לעבור עם אחד מהרבנים ולתת תיקון מהיר לשבת.

המאמצים לתקן את העירוב עד קרוב לשבת

הגענו לישוב ועברנו עם הרב, חידדנו את רמת הבעיה שהיא מאוד לא פשוטה, וגם חוט שקושרים לראש גדר אינו מציל את המצב, [כי צריך שהחוט ישמש צורת הפתח, וזה רק אם יש עמוד או לחי מתחת החוט, משא"כ חוט שקשור לגדר אינו צורת הפתח אלא אם יעמידו לחי מתחתיו שישימש כעמוד]. התיקונים היו רבים, ונאלצנו לומר להם שיש דברים שלא ניתן לתקן אותם לפני שבת, כי מדובר בתיקון גדול מאוד ושינוי התשתית של העירוב.

הרב שהיה עימנו לחץ ואמר שחייבים פתרון, אי אפשר להשאיר את כל הציבור בלי עירוב אפילו שבת אחת, הרי כולם מטלטלים, וקשה למנוע אותם מכך, גם אם יפרסמו שאין עירוב זה לא יספיק, ולכן צריך שמוקד העירוב ימצא פתרון, אנחנו נביא מהישוב כמה אנשים שצריך שיעזרו, אבל חייבים פתרון.

לאחר מחשבה רבה, מצאנו דרך להכשיר את מקום המגורים שבישוב, ללא הכבישים והדרכים הנוספות המחברות אותם לישוב הסמוך, למרות שגם בדרכים אלו משתמשים הרבה, אך בתקווה שבענין זה אפשר להודיע לציבור שלא יטלטל, אם לא אוסרים את היציאה מהבית רק מגבילים את המקום המתור ותולים שלטים, זה יתקבל אצל הציבור, וגם רוב השימוש שהוא בתוך הישוב יהיה. וכך מצאנו את עצמינו בלית ברירה נוסעים בערב שבת אל הישוב עם הרכב המצויד בעמודים וצויד שישימש לאילתורים כשרים, ועוסקים כמה שעות בתיקון הישוב, מעמידים עמודים בשדות וברחובות, קושרים חוטים החסרים, עד השעה ארבע וחצי אהה"צ שהודענו להם שהעירוב בחלקים שסוכמו הושלם וכשר, ופנינו לחזור אל לבית בבני ברק להתכונן לקראת השבת.

התפקיד לא היה קל, ואפילו בישוב לא היו פנויים הרבה לעזור, כי כל אחד הודיע שצריכים אותו לסייע בהכנות שבת בביתו, אבל ידענו כי זה המצווה שלנו, ובה"ש שאנו יכולים לעשות אותה.

הודאה על העבר, ותפילה על העתיד

בעמדינו בסיום שנת תשפ"א רצינו לסקור מעט את השנה האחרונה, את ההתקדמות הגדולה שנהיתה בעשרות מקומות שעשו עירובים חדשים, ועוד עשרות שעמדו על תיקונים נחוצים, מאות אברכים שהשתתפו בסידרת הלימודים, כנסים מיוחדים ושיעורים במגוון כוללים ובמגוון חוגים שהתקיימו בס"ד בשנה זו, למרות הגלים שעברו עלינו. אלפי בני תורה שפנו למוקד הטלפוני וקיבלו מענה, התחזקו ונשמרו מלטלטל במקומות אסורים ומפוקפקים, וחלקם עשו בעצמם עירובים קטנים פרטיים, עוד מאות ששאלו על תחום שבת, ושמרו את רגלם מיציאה מהתחום או שהשתתפו בעירוב התחומין. וכל זה בזכות הציבור שלומד ומתעניין ומברר, ומשתתף ותומך, מוסיף ומחזק, אך כשהגענו אל המלאכה ראינו שזה הרבה מידי. רצינו לסקור חודש אחד, אך גם זה קשה. לפחות שבוע אחד, לכתוב אותו בגליון אחד, לשמחתינו גם זה אי אפשר, זה רק חלק קטן מהשבוע.

בצאת השנה אנו מודים לקב"ה ששמת חלקינו מהעוסקים בלימוד הלכות, ממקימי הלכות, וממזכי הרבים. תורה שיש בה חסד, לעזור לאנשים בקיום המצוה, ולעזור להם בבירור המידע שחסר להם, בידעת ההלכה והכשרות, וגם לעזור לעשות עירובים כשרים וטובים שיוכלו להתארח ולצאת בשבת בטוחים המותרים.

ובעמדינו בפתיחת השנה החדשה, נושאים אנו תפילה לה; שיתן לכולנו בריאות וכו, אמצעים והתמדה, להמשיך את מלאכת הקודש, ולהוסיף עוד, בהרצת תורה והלכה לכל עם ישראל, בכל הדרכים, בשיעורים ובעלוני, בספרים ובמענה לשאלות, שנזכה ללמד ולהשיב כהלכה, ולהקים עוד עירובים טובים ולתקנם כראוי, מתוך בריאות ושפע ברכה בכל הענינים.

עירוב עוצר אש!

לקראת סוף השנה הראה לנו הקב"ה אות ומופת גלוי, בגודל השמירה שאנו זוכים על ידי העירוב. אולי זה לא התפרסם כל כך, אבל כאן המקום לספר את חסדי ה', ואת נפלאותיו. כולנו שמענו וחוינו את השריפה הגדולה שפרצה בחודש זה בהרי ירושלים שבו נשרפו שטחים עצומים, ובכמה מקומות האש אחזה בבתיים ומפעלים שניזוקו מאוד.

אך דבר מעניין שהבחינו העוסקים במלאכת העירובים, שבכל הישובים שבהם העירוב מתפקד, נבדק ומפוקח, לא פגעה האש באף בית. המיוחד שבהם הוא הישוב כסלון, שהוא אחד מהישובים שנמצאים במוקד השריפה, ובשלב מסוים האש החלה לטפס לכיוון הישוב, והיתה סכנה גדולה, האנשים התפנו והביטו ברכושם שעומד להיות למאכולת אש וענו, לפתע הגיעה רוח מכיוון אחר והסיטה את האש מבתי הישוב, אך לאחר מכן האש פנתה לכיוון הישוב הסמוך רמת רזיאל, שבו העירוב אינו מתפקד, ובו נשרפו כמה בתים. לאחר שכבתה האש הבחין האחראי על העירוב, שהאש הגיעה סמוך לישוב בדיוק עד קו

העירוב, ולא עברה אותו, העירוב עצר את האש והגין על הישוב. כמו כן בישובים בית מאיר ושואבה שבהם תקנו את העירוב, לא נפגעו בתי הישוב, והאש עצרה לפני הבתים. לעומת הישוב גבעת יערים, שעדיין לא תקנו את העירוב, ונשרפו בו כמה מבנים.

הבודק של העירוב שעבר ביער בין העצים השרופים, לבדוק את העירוב לאחר השריפה, סיפר עוד דבר מיוחד שאירע, שאחרי כזו שריפה היה בטוח שיהיה לו הרבה עבודה לקשור את כל החוטים שנשרפו, או נמסו מגודל השריפה, אך למרבה הפלא חוטי העירוב לא נשרפו ולא נמסו מחום האש הגדולה למרות שבערה בסמוך להם, ואפילו שמדובר בחוטי דיג שעשויים מפלסטיק, העירוב נשאר במתכותנו. נפלאים דרכי ה', ומלמדים אותנו על השמירה שאנו זוכים בזכות העירוב, וגודל המצוה שהיא לאין שיעור.

לאור בקשת רבים, ניתן להשיג הקלטות של שיעורי הלכות סוכה, עם השרטוטים. ביצירת קשר בטל' ובמייל: A83320@GMAIL.COM

קו ישיר לשיעורי העירובין של הרב משה אנגלרד שליט"א 073-295-1621 שיעורים יומיים שלוחה 4

עמוד קטן שמחובר בגובה הגדר

נביא כאן דבר אחד מתוך הבעיות שהיו שם. בישוב זה יש ישיבת הסדר גדולה, שכולה מוקפת גדר, והגדר משמשת את העירוב, וחוסכת עמודים וחוטים ותחזוקה, וכן גורמת להדר ע"י שהעירוב יהיה ברובו ע"י מחיצות גמורות. אבל כשניגשנו לראות מקרוב, הבחינו מיד שהעירוב אינו כשר כלל. החיבור של קו עמודי העירוב אל הגדר, לא היה סתם בקשירת חוט לגדר, אלא הוסיפו שם חתיכת ברזל, ועשו בראשו וי שהחוט יהיה מעל גביו. אבל חיברו אותו לגדר בגובה מטר מעל הקרקע. בענין זה מבואר בשו"ע (סי' ס"ג ס"ז וס"י) שאם העמוד גבוה מהקרקע ג' טפחים, אינו כשר, משום שהוא מחיצה תלויה. במקרים אלו יש שואלים, כיון שהעמוד מחובר לגדר, א"כ הגדר ממשיכה אותו עד לקרקע אבל זה אינו, כיון שהגדר אינה מתחת העמוד, והעמוד עם החוט הם מן הצד ביחס לגדר ולעמודי הגדר, א"כ זה פסול משום צורת הפתח מהצד. וכמו כן אין להחשיב את העמוד כהמשך לעמוד של הגדר, כי ניכר שהוא מהצד. [וגם אלו שהכשירו עמוד עקום, היינו דוקא כשהוא המשך אחד, שאפשר להגדיר שהחוט שבראשו נמצא מעל העמוד התחתון, משא"כ כשאין המשך אחד אלא שני דברים צמודים זה בצד זה, הרי זה מהצד].

עמוד קטן מחובר בגובה הגדר אינו כשר

הרב מהישוב שהגיע איתנו לבדוק את מגוון הבעיות, שם לב מיד לבעיה, ושאל כיצד נפתור אותה. האמת היא שהכי טוב הוא להעמיד עמוד חדש, אבל כיון שמדובר ביום חמישי ויש עוד כמה בעיות אחרות, הפתרון היה להוסיף בינתיים לחי לפני העמוד, בצורה שהיה מכונן תחת החוט.

חוט שישב מחוץ לעמוד, וחוט שברח לצד מחמת המתיה

במקום אחר בישוב, היתה צורת הפתח שהפתיעה אותנו, החוט ששימש את העירוב, לא היה כלל מעל העמוד, אלא על החוט היוצא ממנו לכיוון אחר [אל הישוב הסמוך]. במצב כזה הוא פסול ודאי, שהרי אינו מעל העמוד. דבר כזה קורה מחמת שלא הבחינו בשעת הקשירה של החוט להניח אותו בתוך הוי בין שני הברזלים, והניחו אותו בחוץ, ולאחר המתיה או במשך הזמן הוא החליק החוצה. דברים אלו מצערים מאוד כשמגלים אותם לאחר זמן, ובפרט במקום דתי שכולם שומרי שבת.

שימת לב, חוט שישב על חוט ולא על העמוד

ויש ללמוד מזה לכל מי שעוסק בעירובים, לתת דגש על הנחת החוט בין הברזלים. בתוך הוי, שישמר תמיד מעל העמוד. אבל יותר מזה יש להבחין גם בצורת שלשול החוט למטה, שגם זה יכול לגרום שהחוט יברח לצד באופנים מסוימים [בצורת ראשים מסוימים]. דבר זה אירע לנו באותו ישוב, כשהתחלנו לקשור חוטים במקומות החסרים, והנחנו את החוט בתוך הוי, אך לאחר שמתחו אותו בעמוד הבא, הבחינו שהוא ברח הצידה. האנשים שהתלו למלאכה שאלו מדוע קרה הדבר, הרי הנחנו אותו בפנים לפי הכללים. והתשובה היא שיש לכך כמה גורמים, ובעיקר ששלשול החוט ראוי שיהיה בכיוון הנגדי לחלל הפתח, כדי שישב טוב בתוך הוי, וכאן שלשולו את החוט למטה בצד של חלל הפתח, וצורת הוי ג"כ היתה פתוחה הרבה, והזוית של הוי היתה קצת לכיוון הפתח, ולכן המתיה גרמה לחוט לעלות לגובה ולשבת על קצה הברזל הנוטה, בצורה שהחוט אינו מעל העמוד. דברים אלו לומדים עם הנסיון, וכאן אנו מביאים זאת, כדי שלכל הקוראים היקרים כבר יהיה נסיון.

בשעת המתיה החוט קפץ לצד ונפסל

הדינים המיוחדים מחיצות הסוכה, ושינה מעירובין

בימים אלו אנו עוסקים במיוחד בעניני הסוכות, שיש להם מכנה משותף עם העירובים הבנויים על דיני מחיצות, אלא שיש גם הרבה הבדלים ביניהם בהגדרת שתיים כהלכתן ובדיני עריבן, שמחמת זה כותב הר"ן שיש סוגי מחיצות שכשרות בעירוב ואינם כשרות בדפנות הסוכה. מחיצת "גוד אסיק" שמועילה לכתחילה לעירוב, כתוב בגמ' (סוכה דף ד: ד) שאם עשה סוכה על עמוד רחב גבוה י טפחים, סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתה, אמר ליה רבא בעינן מחיצות הניכרות וליכא. ולגבי סוכה על שפת הגג נחלקו הראשונים, והכרעת המשנ"ב (סי' תר"ל ס"ק ל"א) דבכל גווני לא אמרינן לגבי סוכה גוד אסיק.

כמו כן לענין צורת הפתח, שבעירוב אפשר לעשות את כולו מצורת הפתח, וכך יש הרבה ישובים כמו בית חלקיה וקוממיות שהעירוב בנוי מלמעלה ממאה צורות הפתח, [וגם לרמב"ם לפחות בעירוב קטן פחות מי' אמות מועיל שכולו בצורות הפתח]. משא"כ לגבי סוכה כותב הר"ן שאי אפשר לעשות רק צורות הפתח, אלא יש דין שיהיו שתי דפנות גמורות של ז' טפחים, ומחוברות באחת הפינות. וכך פוסק הרמ"א (סעף ה') שאפשר לעשות פתחים לסוכה, אבל שלא יהיו בקרנות, כי המחיצות צריכות להיות מחוברות כמין ג"ס. וכן לגבי מחיצת לבד, כידוע שיטת המג"א המובאת במשנ"ב (סק"ז) שאם עושה שלש דפנות מפסים שיש ביניהם לבד, הסוכה פסולה, אלא במקרה כזה צריך לעשות ארבע דפנות. ודעת החזו"א שגם ארבע דפנות לא יעזור, אלא צריך "שתיים כהלכתן", שתי דפנות של ז' טפחים שיהיו דופן ממש.

דינים אלו נוגעים מאוד להרבה סוכות הבנויות בתוך הבית, שיש פתחים לחדרים הסמוכים, בתוך שיעור הכשר סוכה, ולפעמים הסוכה נפסלת בכך. לכן חשוב מאוד לציין שראוי להביא ת"ח או אברך שעוסק בחלק ההלכתי של מחיצות הסוכה, שיראה אם יש בעיה בכשרות הסוכה, ופעמים רבות מגלים דברים שלא חשבו עליהם כלל. אחת מהפינות שהגיעו בשבוע שעבר ל"קו הסוכות", ממשפחה שיש להם סוכה די פשוטה, ובכל זאת ביקשו שיבוא משהו לראות. שלחנו את אחד מהאברכים הבקיאים שנמצא במסגרת השיעורים החדשה בהלכות סוכה, והיו לו שלושה נידונים על כשרותה. אחד מהם על הכיור שממוקם בפניה, בדיוק במקום שבו צריכים את חיבור השתיים כהלכתן", וכיון שהכיור בולט יותר מג' טפחים מהקיר, יוצא שהדופן אינה שלימה, כמו שמצינו בסוכה שחקק בתוכה, שהחלק הבולט צריך להיות תוך ג' טפחים לשאר הדופן. והנה נידון זה ארוך מאוד, ותלוי גם בשאלת המוזיקה הידועה, רק נציין בקצרה שיש רבנים שמכשירים עכ"פ לשיטות שמכשירות מוזיקה, לעומת זאת דעת הגר"מ לובין שליט"א שיש מקרים שהכיור פוסל את המחיצה, וזה ע"פ היסוד שמחיצה היא רק החלק הפונה לחלל המקום, ובמיוחד בסוכה שיש דין דופן גמורה ולא גוד אסיק מבחוץ, ואכמ"ל.

דין דבר המחובר בתוך הסוכה או מונח בקביעות

בגליון הקודם הבאנו מקרה של סוכה עם דוד שמש, שפסל את הפינה ששימשה לדפנות, וממילא הדופן [השלישית] התחילה אחרי הדוד, וכיון שאחרי הדוד יש פתח, יוצא שאין שם דופן ממש אלא רק צורת הפתח. מקרה זה קצת מורכב, והארכנו לדון בו במסגרת השיעורים ואכ"מ. אך היו אברכים שהעירו על כל הענין, שבעצם הסוכה נמצאת גם בשטח של הדוד, והסכך שמעליו כשר, והדוד אינו ממעט את הסוכה, אלא מונע את הישיבה בתוכה, והרי זה כמו מיטה שנמצאת בסוכה, שאין ישנים תחתיה, אבל אינה ממעטת משיעור הסוכה ואינה פוסלת את הדפנות. אלא שיש לחלק בין מיטה שאינה מחוברת בקביעות, שמבואר בשו"ע (סו"ס תר"ל) שאינה ממעטת ומגדירה את מקום הסוכה, לבין דבר קבוע המחובר לקירות החדר, וכן יש לחלק בין

דוד שמש בקיר הסוכה, ומצרים בקרקע

דבר שצמוד לסכך לבין דבר שנמצא בחלל, ובין דבר שצמוד לקיר כמו כיור או מדף, לבין דבר שנמצא רחוק מעט מהקיר כמו הדוד. ויש צדדים לכאן ולכאן, ובאמת יש לעיין בהכרעת הלכה במקרה זה. ובדרך אגב יש באותה סוכה שאלה נוספת באותו ענין, שמתחת לדוד עומדים בקביעות מצברים של שבת, ואינם מחוברים לקרקע, אך לא מציים אותם כלל, האם דבר כזה משנה את צורת הדופן, או שמא גם זה נחשב חפץ המונח בתוך הסוכה שאינו משנה את צורת המחיצה. [ועי' בספר הסוכה ח"ב פמ"ה סכ"ב שהסתפק בארון שעומד בקביעות]. ויש לעיין בכל זה.

שאלות רבות ומגוונות ב"קו הסוכות" החדש

ב"קו הסוכות" ובמענה של מוקד העירוב, מגיעות בימים אלו שאלות נוספות במגוון הלכות סוכה, לדוגמה שאלה שהתחדשה בדין מעמיד של הסכך בדבר המקבל טומאה, שכתבו הראשונים והפוסקים, שאפשר לחבר את הקרשים לקירות למרות שהם מאבנים שאינם כשרים לסינון, אך אין חשש שילמדו מזה לסכך בהם, ולכן אינם בכלל הגזירה. שאל האברך שיש לו חדר בניה קלה עם קירות פאנל [איסכורית במילוי קלקר] האם מותר להשעין עליהם את הסכך, או שמא בקירות כאלו קיימת הגזירה, בפרט שגם לגנות משתמשים בחומר כזה. ועיין.

נסיים בברכת גמר חתימה טובה לכל הקוראים היקרים, תחל שנה וברכותיה, ויהיה לכולם בריאות וברכה ברוחניות ובגשמיות.

למענה הלכתי בעיני סוכות: 05832-833-25
או ב"מוקד העירוב" 05484-833-20

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM